

EDITORIÁL

Dlhová brzda. Dobrý nápad a realita

V roku 2011, keď vrcholila finančná kríza a rozpad Eurozóny sa zdal otázkou najbližších týždňov, slovenský parlament prijal Zákon o rozpočtovej zodpovednosti. Cieľom zákona bolo limitovať míňanie verejných peňazí. Ak verejný dlh prekročí hodnotu 55% HDP (čo sa stalo už minulý rok), vláda musí predložiť návrh rozpočtu, v ktorom sa zastavuje rast verejných výdavkov. Ak dlh prekročí hranicu 57% HDP, vláda musí predložiť návrh vyrovnaného rozpočtu.

O všeobecnom konsenze o dodržiavaní rozpočtových pravidiel svedčí, že za ústavný zákon hlasovalo 146 zo 147 prítomných poslancov. Politikov naozaj treba zastaviť, aby nezadlžili aj našich vnukov. Zákon zjavne vyzerá ako fantastická myšlienka v správnom čase. Vlastne niet o čom diskutovať. Alebo predsa?

Pri prekročení hranice 57% a nutnosti zostaviť vyrovnaný rozpočet by sme prakticky okamžite museli urobiť škrty za cca 2,1 mld. Eur. Čo to môže spôsobiť? Niečo podobné spravili Litva aj Lotyšsko v rokoch 2009-2010, keď znížili výdavky na zdravotníctvo a školstvo o štvrtinu. Z týchto krajín následne odišla takmer štvrtina mladých ľudí vo veku 19-30 rokov. Keď krajina chudobnie, stráca najkvalitnejší ľudský kapitál a podryva samotné základy svojej dlhodobej ekonomickej výkonnosti. Vnucuje sa potom otázka, pre koho vlastne tú konsolidáciu robili, keď im z krajiny ušli najlepšie ľudia?

V budúcnosti nás čakajú vysoké verejné výdavky na dôchodky a zdravotnú starostlivosť pre starnúcu populáciu. Ak ich máme utiahnuť, musíme masívne investovať do vzdelania a výskumu, aby sme vytvorili výkonnú ekonomiku založenú na poznatkoch. Ak dnes ušetříme, zajtra môžeme byť paradoxne ešte chudobnejší, najmä ak nám ujdú mladí ľudia.

Dlhová brzda môže mať aj nezamýšľané dôsledky pre dlhodobú konkurencieschopnosť krajiny. Zákon hovorí len o škrtoch, nie o štrukturálnych reformách, ktoré sú pre nás životne dôležité. Zaujímavé je, že presne to isté si myslí aj Medzinárodný menový fond, ktorý bol dlhovou brzdou omnoho menej nadšený ako 146 našich poslancov.

Ina. Vladimír Baláž, PhD., DrSc.
balaz@sevis.sk

HEADLINES

Dane z príjmov - zasa sa pripravujú zmeny

Ak o nejakej téme možno povedať, že je nekonečná, tak sú to určite novelizácie zákona o dani z príjmov. Koncom minulého roka sa veľa hovorilo o tzv. „veľkej novele zákona“, v rámci ktorej by mali byť aj redefinované skupiny príjmov z kapitálového majetku a ostatných príjmov a vytvorená podpora pre rozvoj kapitálového trhu. (viac na str. 2)

Aký štát chceme? Lacný alebo kvalitný?

Je samozrejme, že chceme platiť nižšie dane a chceme za to dostať čo najviac kvalitných verejných služieb. Zdravotníctvo by napríklad malo byť v plnom rozsahu pre všetkých, na svetovej úrovni a zadarmo. A štát by sa navyše nemal zadlžovať. Voliči tieto veci chcú a politici im ich radi sľubia, najmä pred voľbami. Koľko nás však štát stojí a čo za to dostávame? (viac na str. 3)

POHĽAD PRÁVNÍKA

Vydanie súkromnej emisie korporátnych dlhopisov sa zjednoduší

Pravidlá pre vydávanie korporátnych dlhopisov, najmä tých súkromných, sa podľa ostatnej novely zákona o dlhopisoch č.206/2014 Z.z. od 01.09.2014 zmenia. Priblížime vám najdôležitejšie zmeny tak z pohľadu emitenta dlhopisov, ako aj z pohľadu investora.

Pre záujemcov o vydanie dlhopisov, ktorí neplánujú vydať dlhopisy formou verejnej ponuky cenných papierov a nebudú vypracúvať prospekt cenného papiera, je potešujúce, že zverejnenie emisných podmienok v tlači aspoň 7 dní pred vydaním cenných papierov bude minulosťou. Rovnako tak i informatívne odosielanie emisných podmienok do Národnej banky Slovenska.

Zverejniť emisné podmienky postačí v deň začiatku vydávania dlhopisov na webovom sídle emitenta a sprístupnenie pre záujemcov na nosiči informácií, napr. na CD, DVD, USB alebo na papieri. Alternatívou bude umiestnenie emisných

Od 01.09.2014 zanikne povinnosť emitentov súkromných dlhopisov podávať hlásenia Národnej banke Slovenska.

podmienok na webovom sídle finančnej inštitúcie, ktorá pre emitenta predáva alebo umiestňuje dlhopisy. Zároveň bude emitent povinný poskytnúť emisné podmienky každému majiteľovi dlhopisov a centrálnemu depozitárovi cenných papierov. Uvedené zmeny umožnia zjednodušené vydávanie dlhopisov.

Novinkou je zmena minimálnej menovitej hodnoty dlhopisu vydaného v eurách z doterajšieho 1 eura na 1 cent. Táto úprava sa nám javí skôr zbytočná, nakoľko administratíva spojená s dlhopisom takejto menovitej hodnoty je značne náročná. Niektorí emitenti pravdepodobne ocenia možnosť obmedziť prevoditeľnosť dlhopisov.

Pri rozhodovaní sa o budúcej investícii treba vedieť, že sa zavádzajú nové typy dlhopisov – podriadený dlhopis a zabezpečený dlhopis. Už z ich názvu je zrejme, o aké typy cenných papierov sa bude jednať. Podriade-

ný dlhopis bude znamenať vyššie riziko z dôvodu podriadenia nárokov z neho plynúcich iným nárokom. Pre prípad likvidácie, konkurzu alebo reštrukturalizácie emitenta dlhopisu sa majitelia takýchto dlhopisov uspokojujú až v poslednom poradí. Naopak, zabezpečený dlhopis so sebou nesie dodatočné záruky za jeho splatenie, poskytnuté buď emitentom alebo tretou osobou.

Každý emitent dlhopisov bude môcť zriadiť tzv. schôdzu majiteľov dlhopisov, orgán podobný valnému zhromaždeniu. V emisných podmienkach emitent vymedzí kompetencie schôdze majiteľov, prípadne môže byť ustanovený i jeden spoločný zástupca majiteľov dlhopisov, ktorý bude presadzovať záujmy investorov.

Od 01.09.2014 zanikne povinnosť emitentov súkromných dlhopisov (cenné papiere neprijaté na burzu) podávať hlásenia Národnej banke Slovenska. Ako uvádza dôvodová správa k zákonu „Keďže u súkromných emisií dlhopisov ide o súkromnoprávny obchodný vzťah medzi emitentom a investorom, resp. majiteľom dlhopisu, nie je dôvod, aby Národná banka Slovenska vykonávala nad nimi dohľad.“

S uvedeným sa v plnom rozsahu stotožňujeme. V SEVISE uprednostňujeme priamy kontakt so svojimi klientmi, s ktorými máme korektné vzťahy a aj bez „dohľadu“ spolupracujeme k spokojnosti oboch strán, o čom svedčia už štyri vydané emisie dlhopisov SEVIS. Ku ktorým na jeseň pribudne ďalšia.

Mgr. Danica Kozáková
kozakova@sevis.sk

Dane z príjmov - zasa sa pripravujú zmeny

Ak o nejakej téme možno povedať, že je nekonečná, tak sú to určite novelizácie zákona o dani z príjmov. Koncom minulého roka sa veľa hovorilo o tzv. „veľkej novele zákona“, v rámci ktorej by mali byť aj redefinované skupiny príjmov z kapitálového majetku a ostatných príjmov a vytvorená podpora pre rozvoj kapitálového trhu. Takáto novela zatiaľ na svete nie je, ale novela, ktorou sa znovu významne menia podmienky pre podnikateľov je toho času v parlamente. Samozrejme na definitívnu podobu si budeme musieť počkať (podľa slovenských zvyklostí) tak do novembrovej parlamentnej schôdze.

Navrhovaná novela je pomerne rozsiahla. Pre majiteľov spoločností je v nej niekoľko zásadných zmien, ktoré ovplyvnia ich podnikanie.

Znovu sa mení systém odpisovania hmotného majetku. Od roku 2015 by hmotný majetok mal byť rozčlenený do šiestich odpisových skupín, pričom doba odpisovania hmotného majetku podľa zatriedenia do odpisových skupín 1 až 4 má byť 4, 6, 8 a 12 rokov a nehmotného majetku - budov a stavieb v skupinách 5 a 6 má byť 20 a 40 rokov. V šiestej odpisovej skupine, t.j. odpisovanie počas 40 rokov, majú byť zaradené v podstate všetky budovy okrem výrobných hál.

Okrem tejto zmeny je v novele navrhnuté, že len u druhej a tretej odpisovej skupiny (t.j. odpisovanie počas 6 a 8 rokov) je možné použiť odpisovanie zrýchlené. Všetky ostatné odpisové skupiny môžu byť odpisované len systémom rovnomerného odpisovania. Tieto podmienky odpisovania by mali platiť aj pre všetky už zaradené a odpisované položky hmotného majetku. Štát týmto spôsobom chce získavať dane z príjmu od podnikateľských subjektov skôr, pričom však bude pravdepodobne dochádzať k zastarávaniu predovšetkým budov, ktoré nemajú charakter výrobných hál (t.j. administratívnych budov, hotelov, bytových domov a pod.), nakoľko investíciu do týchto objektov by smel vlastník do nákladov rozpúšťať rovnomerne 40 rokov.

Ďalšou zásadnou zmenou by mali byť zákonom definované Pravidlá nízkej kapitalizácie. V novom § 21a sú definované podmienky, za ktorých úrok z pôžičky od závislej osoby môže byť daňovo uznaným nákladom. Dôvodová správa vysvetľuje účel tejto zmeny v posilnení ručenia vlastníka spoločnosti za záväzky dlžníka. Z hľadiska príjmov štátneho rozpočtu je tento návrh daňovo neutrálny, nakoľko v súčasnosti veriteľ úrokový výnos z pôžičky poskytnutej závislej osobe zahŕňa do daňového základu a dlžník si ho uplatňuje v plnej výške ako daňový

náklad. Pokiaľ by výška daňovo uznateľného výdavku bola obmedzená, tak u veriteľa sa samozrejme zníži daňový základ, lebo úročenú pôžičku poskytnúť nebude. Významne sa však zvýši náročnosť pri prepočítavaní daňovo uznateľných nákladov, nakoľko v zákone je definovaný výpočet, ktorý pre určenie výšky daňovo uznateľného úrokového nákladu by mal dlžník používať.

Aj táto novela by mala meniť uplatňovanie nákladov pri leasingu, takže pokiaľ spoločnosť používa leasing ako zdroj financovania, môže sa jej stať, že od 1.1.2015 bude o leasingoch z rôznych období účtovať a daňovo ich uplatňovať niekoľkými spôsobmi.

Znovu by mali byť viaceré náklady daňovo uznateľné až po ich zaplatení (napr. náklady na marketingové a iné štúdie, náklady na prieskum trhu, náklady na získanie noriem a certifikátov - tieto by mali byť zahrňované do nákladov rovnomerne počas 36 mesiacov počnúc mesiacom, kedy o nich daňovník účtoval, náklady za nájomné, odplaty za sprostredkovanie). Navyše obmedzuje výšku provízií za sprostredkovanie, ktorá môže byť daňovo uznateľná, na max. 10% z hodnoty sprostredkovaného obchodu.

Navrhuje sa obmedzenie vstupnej ceny osobného automobilu na 48.000 EUR. U všetkých osobných automobilov s vyššou obstarávacou cenou, by bolo potrebné prepočítavať daňovo uznateľný odpis. Rovnako je aj určená daňovo uznateľná maximálna suma ročného nájmu osobného automobilu na 14.400 EUR.

Zmena, ktorá je tvorcami zákona prezentovaná ako podpora výskumu a vývoja u podnikateľských subjektov je definovaná v novom § 30c - Odpočet výdavkov (nákladov) na výskum a vývoj. Podľa predloženého návrhu, by malo byť možné od základu dane zníženého o odpočet daňovej straty pri realizácii projektu výskumu a vývoja odpočítať súčet nasledujúcich položiek.

- 1) 25% výdavkov (nákladov) vynaložených na výskum a vývoj v zdaňovacom období, za ktoré sa podáva daňové priznanie,
- 2) 25% mzdových a ostatných pracovnoprávných nárokov zamestnanca v zdaňovacom období, v ktorom daňovník so zamestnancom uzavrel trvalý pracovný pomer, pričom zamestnanec sa podieľa na realizácii projektu výskumu a vývoja a pred uzavretím pracovného pomeru bol absolventom školy,
- 3) 25% výdavkov vynaložených v zdaňovacom období na výskum a vývoj zahrňovaných do odpočtu, ktoré prevyšujú úhrn výdavkov vynaložených v bezprostredne predchádzajúcom zdaňovacom období zahrňovaných do odpočtu.

Tento odpočet by však malo byť možné uplatniť len za presne definovaných podmienok:

- projekt nesmie byť ani čiastočne financovaný z verejných zdrojov,
- nemožno uplatniť výdavky na služby, licencie a nehmotné výsledky výskumu obstarané od iných osôb s výnimkou SAV, štátnych a verejných vysokých škôl, iných vedeckých a certifikačných štátom zriadených inštitúcií, osôb s osobitným osvedčením,
- projekt musí byť vypracovaný ako samostatný dokument s definovanými náležitosťami, náklady na projekt musia byť účtované samostatne.

Ak daňovník predá nehmotné výsledky projektu výskumu a vývoja a uplatňoval si v predchádzajúcich obdobiach nárok na odpočet, potom je povinný podať dodatočné daňové priznanie a nárokový odpočet z titulu projektu výskumu a vývoja dodaných.

Je otázne, pre koľko podnikateľov by takto definovaná a zošňurovaná „podpora výskumu a vývoja“ mohla byť motivujúca, lebo pri predstave prácnosti, ktorá sa za splnením podmienok skrýva, mám pocit, že nebude veľa menších a stredných firiem, ktoré by mali záujem tento odpočet využiť.

Čo z tohto návrhu zákona nakoniec bude našim parlamentom schválené sa dozvieme koncom tohto roku. Takže milí podnikatelia, tešte sa na zmeny daňovej a účtovnej legislatívy v budúcom roku.

Ing. Danica Michalková
michalkova@sevis.sk

ONÁS

SEVIS klub začína už svoj druhý ročník

Dňa 11.9.2014 sa bude konať už 5. stretnutie členov SEVIS klubu, čím zahájime druhý rok jeho úspešnej existencie. V priebehu prvého roka sa nám podarilo získať viac ako 50 stálych členov, ktorým sme predstavili viacero zaujímavých hostí ako boli napríklad prezident Slovenského futbalového zväzu Ján Kováčik, či riaditeľ spoločnosti ZTS VVÚ Košice a.s., Jaromír Jezný.

S pozvanými hosťami sme rozobrali množstvo zaujímavých tém z rôznych oblastí podnikania na Slovensku, ktoré na 5. klube rozšírime o ďalšie všeobecne diskutované témy. Naš stály hosť Vladimír Baláz sa bližšie pozrie na našu súčasnú ekonomickú situáciu v školstve, zdravotníctve a verejnom sektore a porovná ju so stavom v

ostatných štátoch EÚ. Ako expert na makroekonómiu, ktorý vykonáva expertízu a poradenskú činnosť na finančnom trhu pre vládu SR prinesie množstvo zaujímavých informácií. **Tešiť sa teda môžete na netradičný pohľad odborníka na tému: „Lacný a efektívny štát? Koľko štátu platíme a čo za to dostávame?“**

Duhým hosťom bude generálny riaditeľ Rozhlasu a televízie Slovenska Ing. Václav Mika., ktorý bude hovoriť na tému: „Úspešné riadenie štátnej firmy s obmedzeniami“. Podeliť sa s nami o svoje bohaté skúsenosti z práce v riadení televízie a rozhlasu. Veríme, že uvedené informácie budú pre mnohých podnetné a medzi účastníkmi sa rozprúdi živá diskusia.

Tešíme sa na stretnutie s vami.

Ing. Lenka Hrušková
hruškova@sevis.sk

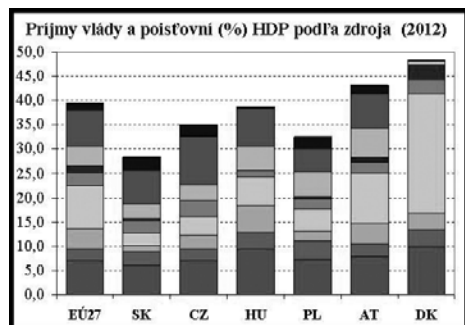
Aký štát chceme? Lacný alebo kvalitný?

Kto vstupuje do Tesca s jedným eurom vo vrecku, neočakáva, že za to kúpi fľašu tokajského. Ešte tak nejaké čučo v papierovej škatuli. Inak je to s verejnými službami. Je samozrejmé, že chceme platiť nižšie dane a chceme za to dostať čo najviac kvalitných verejných služieb. Zdravotníctvo by napríklad malo byť v plnom rozsahu pre všetkých, na svetovej úrovni a zadarmo. A štát by sa navyše nemal zadlžovať. Voliči tieto veci chcú a politici im ich radi sľubujú, najmä pred voľbami. Koľko nás však štát stojí a čo za to dostávame? Je pomer ceny a kvality adekvátny?

Slovenský verejný sektor schudobnel

Kým si zodpovieme tieto otázky, pozrieme sa, ako sa vyvíjajú príjmy verejných rozpočtov. Kým slovenská ekonomika v raste lámala v posledných 20 rokoch európske rekordy, slovenský verejný sektor výrazne schudobnel. V roku 1995 sme na daniach a poistnom vybrali 45% HDP, v roku 2013 len 38% HDP. V Európe prejde cez verejné rozpočty takmer polovica hrubého domáceho produktu, na Slovensku sotva tretina. Príjmy našich rozpočtov klesali omnoho strmšie ako napríklad v Česku, Poľsku a Maďarsku, o Rakúsku a Dánsku ani nehovoriac (Graf 1).

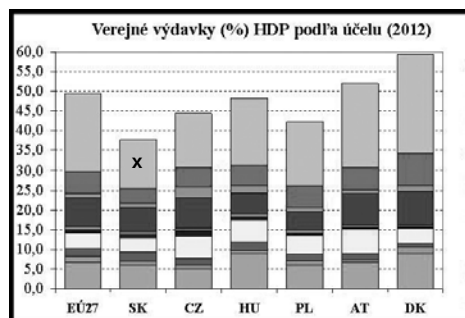

Slovenský štát výrazne schudobnel a dnes je svojimi nákladmi takmer absolútne najlacnejší v celej Európskej únii. Prečo je to tak? Sú za tým dva dôvody:

1. Typ rastu založený na multinacionálnych spoločnostiach, ktoré opticky zvyšujú HDP, ale neodvážajú dane do rozpočtu.
2. Vysoké daňové úniky a neschopnosť vlád bojovať s nimi.

Niekedy sa klesajúce verejné príjmy pripisujú na vrub kríze. Ale pokles príjmov začal dávno pred krízou. Nielen Dánsko či Rakúsko, ale aj Česko si dokázalo udržať vysoký príjem z daní a poistného aj počas krízy. Výpadok daní počas krízy bol však pre Slovensko fatálny úder.

Keď sa pozrieme na štruktúru výdavkov (Graf 2) vidíme, že napriek rôznym mýtom má Slovensko mimoriadne nízke výdavky na dôchodky a sociálne veci (x) v porovnaní s priemerom EÚ, ale aj v porovnaní s ostatnými krajinami V4.

Na Slovensku sa nám skutočne podarilo veľkosť verejného sektora výrazne obmedziť. Ktoré výdavky sa nám podarilo najviac skresat? **Reformy Dzurindových vlád výrazne znížili verejné výdavky, a to najviac výdavky na obranu, podporu ekonomiky a sociálne veci. Naša ekonomika v rokoch 2001-2008 veľmi rýchlo rástla (vdaka multinacionálom), no rast ekonomiky sa neprejavil na raste príjmov, a teda ani na raste výdavkov štátu.**

Sú názory, že štát by mal byť čo najmenší. K tomu však u nás skutočne došlo. A niekedy je to aj veľmi poznať. Pozrieme si aspoň niekoľko ukazovateľov efektívnosti vstupov a výstupov.

Zdravotníctvo

Niet na svete krajiny, kde by ľudia boli spokojní s fungovaním zdravotníctva. Aj u nás je zdravotníctvo terčom veľkej kritiky. Ak sa na výkony zdravotníctva pozrieme cez pomer vstupov a výstupov, vidíme, že Slovensko má celkom slušný pomer výdavkov na zdravotníctvo k percentu obyvateľstva v dobrom zdraví. Aj vybavenie zdravotníctva infraštruktúrou (napr. jednotkami magnetickej rezonancie) je u nás lepšie ako v Maďarsku a Česku. A čo dĺžka života na dôchodku? Dáni aj Rakúšanovia investujú do zdravotníctva podstatne viac. Sú zdravší a dožívajú sa o 4 roky viac ako my. Slovenský pomer vstupov a výstupov je celkom primeraný.

Školstvo

Z médií neustále počujeme, že úroveň školstva na Slovensku klesá. Je to pravda. Naše deti hlúpnu. Úroveň vedomostí 15-ročných žiakov z matematiky a čítania/porozumenia textu meraná medzinárodným testom PISA je v SR dosť pod priemerom OECD. A je z roka na rok horšia. Ale pozriem sa na tento ukazovateľ optikou vstupov a výstupov. Vzhľadom na nízke investície ide stále o dosť dobrý výsledok. Efektívny pomer nákladov/výnosov má Poľsko a Rakúsko.

Iná je situácia vo vysokom školstve. Tam je v SR veľmi ďaleko za svetovou i regionálnou špičkou a aj pri nízkych investíciách predstavuje zlý pomer nákladov a kvality. Efektívny pomer nákladov/výnosov má Poľsko, Česko, Rakúsko a Maďarsko. Slovensko má síce neuveriteľných 36 vysokých škôl a univerzít, ale Univerzita Komenského je v rebríčku top 11 tisíc svetových univerzít na 536. mieste. Ďaleko za Univerzitát Wien a Karlovou univerzitou. Cena ani zhruba nezodpovedá kvalite. Slovenskí študenti „hlasujú nohami“ a 38 tisíc ich nájdeme v Prahe, Brne, Viedni a inde vo svete.

Správa štátu

Zaujímavé je aj porovnanie nákladov na správu štátu. Slovenské náklady vo výške 6% HDP

sú v Európe priemerom. Naša štátna správa je určite lacnejšia ako v Maďarsku či Dánsku, kde dosahuje 9% HDP. Inak vyzerá situácia, ak porovnáme náklady na správu štátu s jej kvalitou. Tú budeme merať efektívnosťou verejných výdavkov, rozšírením korupcie a bremenom byrokracie. Tieto rebríčky poskytuje každý rok Svetové ekonomické fórum (WEF) a v roku 2014 sa v nich hodnotilo 148 krajín.

Vidíme, že naši južní susedia dlho žili na úkor budúcnosti. Dnes žijú nielen v skorumpovanom a byrokratickom štáte, ale aj v drahom štáte. Inak povedané, dostávajú čučo za cenu tokajského. Budeme dúfať, že sa nám nestane to isté. Dánsky štát je síce rovnako drahý ako maďarský, ale dánski podnikatelia ho považujú za málo skorumpovaný a relatívne efektívny. Tokajské za cenu tokajského. Naš štát považujú podnikatelia v prieskume WEF za byrokratický, neefektívny a skorumpovaný, ale aspoň je lacnejší ako ten maďarský. Pri priemerných nákladoch teda dostávame zlú kvalitu správy štátu. Čučo za cenu stolového vína.

Čo vlastne chceme?

Lacný a efektívny štát nájdeme v učebniciach ekonomickej teórie a na billboardoch politikov. V reálnom živote nič také neexistuje. Môžeme mať dokonca ešte lacnejší štát ako dnes, pokiaľ budeme akceptovať mizernú kvalitu verejných služieb. Ale ak budú slovenskí občania a podnikatelia chcieť kvalitnejšie služby, budú si ich musieť zaplatiť. Buď prostredníctvom vyšších daní, alebo priamym nákupom v súkromnom sektore.

Starnutie populácie však bude viac tlačiť na rast výdavkov verejného sektora. Navzdory rozšírením mýtom súkromný sektor nemusí vždy poskytnúť lepší pomer ceny a kvality ako verejný. Napríklad v zdravotníctve je hlavným cieľom komerčných inštitúcií poskytnúť čo najviac a najdrahších služieb a nie zabezpečiť zdravie pacienta. Američania napríklad vydávajú na zdravotníctvo dvakrát toľko čo Rakúšanovia či Francúzi, ale priemerná dĺžka života je v USA kratšia o niekoľko rokov. Rakúšanovia teda veľa platia, ale aj veľa dostanú. Na druhej strane Maďari zaplatia za verejné služby toľko čo Dáni, či Rakúšanovia, no dostanú za to podstatne horšiu kvalitu. My sme kdesi v strede medzi Maďarskom a vyspelými krajinami.

Kým sa začne zodpovedná diskusia o cene a kvalite štátu, občania si najprv budú musieť ujasniť kritéria na hodnotenie kvality. Mladí ľudia sa musia rozhodnúť, či chcú od vysokej školy vzdelanie, alebo im postačí rýchly a lacný diplom. Pacienti si musia povedať, či chcú viac prevencie alebo radšej viac tabletiiek (najlepšie švajčiarskych a bez doplatku). Dôchodcovia môžu pouvažovať, či chcú skončiť v pokútyných starobincoch (ale s vianočným dôchodkom). A všetci sa musíme naučiť od štátu tvrdo vyžadovať primeraný pomer ceny a kvality.

Ing. Vladimír Baláž, PhD., DrSc.
balaz@sevis.sk

Cestovný ruch a hotelierstvo na Slovensku – názor zdola

Nedá sa nesúhlasiť s názorom Ing. Vladimíra Baláza k nevyužitým šanciam v cestovnom ruchu na Slovensku, ktorý bol publikovaný v júnovom vydaní newslettera. Keďže ja podnikám v tomto odvetví už siedmy rok, musím konštatovať, že situácia je z roka na rok ešte horšia ako bola pred krízou. Chýbajú zmysluplné systémové opatrenia, ktoré by motivovali podnikateľov k podnikaniu, k zamestnávaniu ľudí a najmä aby ľudia mali motiváciu byť zamestnaní. Skutočnosť je taká, že sa prijímajú chaotické opatrenia a právne normy, ktoré nič neriešia len zvyšujú administratívu a vytvárajú priestor pre šikanovanie rôznymi kontrolnými orgánmi.

Odhliadnuc od zahraničného cestovného ruchu, ktorý ide svojou cestou a uspokojuje skôr tú majetnejšiu časť obyvateľstva, ktorá si môže dovoliť stráviť nejaký krátky čas na dovolenke niekde v Chorvátsku alebo v súčasnosti v Bulharsku, domáci cestovný ruch je kompromitovaný s nízkou kúpyschopnosťou, vysokou nezamestnanosťou, chudobou a zlými návykmi na využívanie služieb v ponuke domáceho cestovného ruchu. Cestovný ruch a najmä hotelierstvo je ako lakmusový papierik, ktorý reaguje na situáciu v priemysle a najmä na neustále sa meniace pravidlá podnikania v malom a strednom podnikaní. Ani zahraniční hostia a turisti sa ku nám nehrnú, najmä nie na vidiek, mimo Bratislavy a Vysokých Tatier. Propagácia krajiny v zahraničí je bezzubá a motivácia domáceho obyvateľstva k väčšiemu využívaniu zariadení cestovného ruchu na Slovensku nie je žiadna. Tiež motivácia cestovných kancelárií a agentúr k orientácii na aktívny cestovný ruch nie je žiadna.

Zákon č. 91/2010 o podpore cestovného ruchu bol pokusom na nakopnutie iniciatívy zdola, ale svojim obsahom je len „pastierskym listom“, kde vláda odkazuje svojim poddaným: „človeče pomôž si sám aj Pán Boh Ti pomôže“. Predsa na združovanie a vytváranie firiem je tu obchodný a občiansky zákonník, ktorý vytvára dostatočný rámec na vytváranie združení aj pre cestovný ruch. Myšlienkou zákona bolo, aby združenia vybrali poplatky od svojich členov s tým, že vláda prisľúbila, že ak to rozpočet štátu umožní, tak v rovnakej výške vybraných poplatkov príspeje z rozpočtu. Podľa skúseností zo združenia OOCR Horné Považie, členskú základňu tvoria zväčša obce, ktoré nie sú podnikateľské subjekty a spravidla ani nevedia ako sa tvoria peniaze, lebo sú napojené na tok peňazí z výberu daní, poplatkov a dotácií štátu. Preto najúčinnější spôsob prežitia samotných zariadení v cestovnom ruchu je nespoliehať sa na nikoho a postarať sa v prvom rade len o seba.

Ako každá firma, tak aj hotel alebo akékoľvek zariadenie v cestovnom ruchu je pod neustálym tlakom nákladov a výnosov. Nákladová časť sa dostala do štádia, že už nie je kde šetriť a keď, tak len vyvolanými investíciami, na ktoré neostávajú zdroje, lebo všetko pohltí štát a samospráva. Keď sa čelní predstavitelia štátu došovali, že elektrická energia nezdražie tak v ten istý deň v roku 2013 zdražili distribučné poplatky tak, že celková cena elektrickej energie sa od 1.1.2013 zvýšila o 25%. Vodárenská spoločnosť každoročne zvyšuje vodné a stočné o cca 6%, takže za posledných 5 rokov je to už cca 30%. Cena práce u dohodárov (sezónnych pracovníkov) sa zvýšila o 35% pre zamestnávateľa a 14% pre zamestnanca.

Cestovný ruch je závislý na ľudskej práci, a preto rozhodujúcu časť tržieb tvoria osobné náklady, až 46%. Výrobná spotreba (energie a potraviny) tvorí 30%, finančné náklady 3%, služby 12% a DPH po odpočte cca 13%. **V súčasnosti viac ako 100%, čo je nezmysel, ale je to tak, a preto musí byť takéto podnikanie dotované z iných zdrojov. Je to spôsobené nízkou vyťaženosťou, kde sme klesli z 30% v roku 2008 na 23% v roku 2013 a taktiež z dôvodu neustále sa zvyšujúceho odvodového a daňového zaťaženia.** Vrcholom stupidnosti je zavedenie daňovej licencie na všetky firmy bez ohľadu na to, či firma zamestnáva ľudí a plní si svoje daňové a odvodové povinnosti alebo je to spiaca firma bez zamestnancov a bez obratu. Pomohlo by nám, keby DPH bola na tieto služby cca 10% a tým pádom by sa mohlo investovať alebo by sa mohli zvýšiť mzdy. Jediné čo dnes chýba v podnikaní je finančná hotovosť. Vyššia vyťaženosť je závislá na prosperite fungujúcich priemyselných podnikov.

Z pohľadu tvorby pracovných miest v cestovnom ruchu je problém v oblasti vysokého daňového a odvodového zaťaženia, komplikovaného zákonníka práce, prílišnej ochrany zamestnancov, ktorá vyúsťuje do nízkej motivácie firiem k zamestnávaniu a občanov zamestnávať sa. Opatrenia, ktoré vláda prijíma, sú chaotické a nesystémové. Raz sa rieši zamestnanosť mladých do 25-rokov, potom mladých do 29 rokov, potom žien vracajúcich sa z materskej dovolenky a zas veková kategória ľudí nad 50 rokov. Pripadá mi to tak, že vždy sa riešia problémy nejakých príbuzných z radov ministrov alebo ministerských úradníkov. Žiadne systémové opatrenie. Uvediem príklad na našom hoteli. Teraz zamestnávame 15 stálych zamestnancov a mohlo by ich byť o 6 a sezónne až o 10 viac, ale ekonomická situácia a motivácia to neumožňuje. Krátkodobé opatrenia v podobe rôznych príspevkov na zamestnávanie je nezmyselné a z dlhodobého hľadiska nemôže fungovať, je to len priestor pre špekulácie a korupciu. Zvýhodňovanie jednej skupiny oproti druhej deformuje trh práce a vždy to vytvára priestor pre korupciu, ktorá je touto vládou živěná ako nikdy predtým.

Najväčším problémom je tvorba zdrojov na normálnu reprodukciu a prípadné investovanie. Na Slovensku je dnes úplne absurdná situácia, keď všetky vytvorené zdroje v malom a strednom podnikaní odchádzajú do centra na prerodovanie. Cez rôzne na mieru šité pravidlá verejného obstarávania sa pridávajú vyvolaným a politicky lojálnym firmám. Podnikanie stráca zmysluplnosť, lebo bez možnosti tvorby zdrojov na vlastný rozvoj sa sám seba pýtam, prečo by som mal ísť do rizika zamestnávať ľudí a bojovať so súperom (štát, vláda),

keď pravidlá hry diktuje len súper a mení ich počas hry tak ako mu to vyhovuje. Prerodovanie zdrojov a je jedno, či sú to vyzbierané peniaze cez dane a odvody alebo dnes skompromitované eurofondy, vytvárajú účelovo priestor pre klientelizmus, korupciu a deformáciu podnikateľského prostredia. Podstatná časť zdrojov by mala zostať tam, kde sa tvorí.

Samotnou kapitolou v cestovnom ruchu je gastronómia a ponuka domácich produktov. Nie že by bol nedostatok potravín na trhu. Kúpiť sa dá všetko, ale ponúkať regionálne špeciality z regionálnych potravín je problém. Chcel som získať regionálneho pestovateľa alebo chovateľa na Hornom Považí, t.j. v priestore medzi Trenčínom a Žilinou. A skutočnosť je taká, že neexistuje žiadny pestovateľ a chovateľ, ktorý by bol schopný dodávať aspoň sezónne miestne potraviny, t.j. len to čo sa tu tradične pestovalo, napr. petržlen, mrkva, cibula, cesnak, zemiaky, kvaka a pod. Mali sme kulinársky týždeň Jedlá starých materí“ a vymyslel som si zapekanú kvaku, čo som si pamätal z detstva. A výsledok bol taký, že kvaku, napriek tomu že bola na Slovensku skôr ako zemiaky, teraz na Slovensku nikto nepestuje.

Nič sa nedeje, lebo nemenovaný obchodný reťazec nám ju v pohode zabezpečil – doviezol ju z Holandska 1 kg za 8,40 €. Cesnak z Číny, zemiaky zo Španielska, rajčiny z hydrofónneho roztoku z Holandska a pod. Rovnaké to je aj pri mäse. Slovenské ryby neexistujú, hovädzie steaky sú z Južnej Ameriky, bravčové mäso a hydina bez označenia konkrétneho chovateľa. Jediné čo je slovenské, sú produkty salašov s chovom oviec. Našťastie v každej doline okolo Považskej Bystrice je chov oviec s predajom produktov, ale to je tak všetko.

A zase sa dostaneme k zákonnej úprave „predaja z dvora“, ktorý funguje asi tak, že ráno príde na tržnicu auto s ŠPZ jedného južného okresu, vyloží na pulty niekoľkým dôchodkyňam maďarský zeleninu a oni to predávajú ako svoje produkty bez náležitých dokladov, aj keď v dobrej kvalite. Ale my to kúpiť nemôžeme, lebo nedostaneme doklad a nemali by sme takúto zeleninu uznanú v nákladoch. Možno niekde inde na Slovensku je to lepšie, ale na Hornom Považí je to tak. Dal som inzerát, že hľadám regionálneho dodávateľa zeleniny. Ozvalo sa mi niekoľko dôchodcov, ktorí mali prebytky na svojich záhradkách a ponúkli nám to, čo nevedeli sami skonzumovať, ale ja som to nevedel legálne od nich kúpiť. Bolo mi to ľúto, lebo oni by si polepšili o nejakých 20 € a my by sme mohli v jedálnom lístku s hrdosťou uviesť „pripravené z miestnych surovín“.

Je mi z toho smutno, myslím, že v minulosti som bol úspešný podnikateľ, ale teraz som skeptický (nasratý) občan, lebo nevidím žiadne východisko v tom, že by podnikateľské prostredie mohlo byť žičlivejšie v prospech podnikania, motivácie k zamestnávaniu a motivácie k zamestnaniu sa.

Ing. Pavol Baranec, klient SEVIS, a.s.
konateľ - Hotel***Podhradie, Považská Bystrica